

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

**Матеріали
XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

26 березня 2020 року

Одеса
ОДУВС
2020

УДК 351.74
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропонувані обсяги

Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демокра-
Р68 тичної правової держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 26 березня 2020 р. Одеса: ОДУВС,
2020. 268 с.
УДК 351.74

Чорна Д. Р.,
курсант 2-го курсу ФПФПКП
Науковий керівник: **Резніченко Г. С.,** к.ю.н.,
доцент кафедри кримінального права та кримінології ФПФОДР

ПРОБЛЕМИ НЕОСУДНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Виходячи з визначення, які надають науковці щодо суб'єкта злочину то можна сказати, що суб'єктом злочину є особа, яка здатна нести кримінальну відповідальність у випадку вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого кримінальним законом. У більш вузькому значенні це особа, що вчинила злочин.

В кримінальному праві існує декілька критеріїв осудності, а саме особа може бути осудна, неосудна та обмежено осудна. В даному випадку хочу розглянути саме неосудність.

В Кримінальному кодексі України, не зазначено терміну «неосудність», а лише визначення та причини чому особа є неосудною.

Стаття 19 частина 2. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого цим Кодексом, перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки. До такої особи за рішенням суду можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру. [1]

Медичний критерій неосудності визначений у вище вказаній статті Кримінального кодексу України. Законодавець указав на чотири групи психічних розладів, а саме: хронічне психічне захворювання, тимчасовий розлад психічної діяльності, недоумство або інший хворобливий стан психіки.

Перше, на що необхідно вказати, це відсутність поняття «психічне захворювання», яке використовується законодавцем у статті 19 Кримінального кодексу України. З точки зору законодавчої техніки термін «психічний розлад» що використаний у МКХ-10 та Законі України «Про психіатричну допомогу», є більш прийнятним.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про психіатричну допомогу» психічні розлади - розлади психічної діяльності, визнані такими згідно з чинною в Україні Міжнародною статистичною класифікацією хвороб, травм і причин смерті.[2]

Поняття «психічний розлад» не виділяє конкретні види захворювань, охоплюючи всі види можливої психічної патології загалом.

По-друге, очевидно є невідповідність найменувань психічних розладів у частині 2 статті 19 КК та МКХ-10. Необґрунтованим видається використання терміну «недоумство» внаслідок його відсутності в МКХ-10, де визначено окремою групою такий розлад психіки, як «розова відсталість».

Ще одним проблемним питанням при аналізі медичного критерію не-осудності є її співвідношення з обмеженою осудністю. Законодавець у статті 20 Кримінального кодексу України використав термін «психічний розлад». Отже, медичний критерій обмеженої осудності і неосудності фактично однаковий ним виступає тільки психічний розлад. Поділ у частині 2 статті 19 Кримінального кодексу України психічних розладів на 4 групи не дозволяє відмежувати їх від тих, що характеризують обмежену осудність. Це підтверджують результати проведення судово-психіатричних експертиз, які ілюструють, що більшість психічних розладів, котрі були виявлені в осіб, визнаних судом неосудними, були встановлені й у тих, хто визнавався обмежено осудними. Це, наприклад, органічні розлади психіки, шизофренія, шизотопові розлади, розумова відсталість [3, С.118]

Фахівці відзначають, що процес формування психіки в так званому перехідному віці відрізняється значними особливостями і нерідко відбувається з відхиленнями від загальної закономірності, коли особа, яка формально досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, не досягає необхідного ступеня інтелектуального і морального розвитку. При цьому відмінності у ступені соціальної зрілості підлітків, як вказують науковці, можуть бути обумовлені індивідуальними особливостями (в межах норми) біологічного розвитку організму, наявністю соматичної і психічної патології, соціальними факторами.

Відповідно до статті 22 Кримінального кодексу України особи, які вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності лише за окремі злочини.

Неосудність, як і осудність, визначається судом тільки щодо часу вчинення особою суспільно небезпечного діяння і тільки у зв'язку з ним. Неприпустимо за межами такого діяння порушувати питання про осудність чи неосудність особи, за винятком випадків, передбачених частині 3 статті 19 Кримінальним кодексом України, де вказується таке: «Не підлягає покаранню особа, яка вчинила злочин у стані осудності, але до постановлення вироку суду захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. До такої особи за рішенням суду можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру, а після одужання така особа може підлягати покаранню».[4, С.111]

Отже, проблема осудності і неосудності – одна з найбільш складних і малодосліджених у кримінально-правовій науці.

Література

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення 16.01.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 08.03.2020).
2. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. Дата оновлення 20.12.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 08.03.2020).
3. Зайцев О. В. Деякі проблеми визначення формули неосудності у кримінальному праві України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. Право, 2015. С.118-123 с.
4. Ємельянов В. П. Кримінальне право України: Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.- практ. посіб. Харків : Право, 2018. 142 с.

Чекмарьова І. М. СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ.....	252
Чорна Д. Р. ПРОБЛЕМИ НЕОСУДНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	254
Шульгіна М. А., Томіна В. Ю. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ.....	255
Щирська В. С. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ..	257
Янковий М. О. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПО «ГАРЯЧИХ СЛІДАХ».....	258